Mécs László Népfőiskola Királyhelmecen

Cél: a kultúra ápolása

Szlovákiában, úgy tűnik, ismét feléled a népfőiskolai mozgalom. A legismertebb szlovákiai magyar népfőiskola a kelet-szlovákiai Királyhelmecen működik. 1991-ben alakult, nevét az ismert papköltőről – aki termékeny évei nagy részét Királyhelmecen töltötte –, Mécs Lászlóról kapta. Tudósítónk az intézmény tevékenységéről, terveiről és célkitűzéseiről érdeklődött. Beszélgetőtársa Ivanega Iván, a Mécs László Népfőiskola elnöke.

– Az alapcél, melynek érdekében létrehoztuk a népfőiskolát, a szlovákiai magyar kultúra felemelése, az oktatási rendszer hiányosságainak pótlása, a helyi közösségek újjáéledésének támogatása, a helyi önkormányzatok, a kulturális és közösségi élet segítése. Célunk továbbá, hogy valamennyi olyan gazdasági, kulturális önszerveződéssel és szervezettel együttműködjünk, mely az imént felsorolt célkitűzéseket felvállalja. Igyekszünk kapcsolatokat teremteni külföldön és belföldön egyaránt.

– *Ki lehet a népfőiskola tagja?*

– Bárki, aki a népfőiskola célkitűzéseivel egyetért, s írásban nyújtja be felvételi kérelmét. Jelenleg a nyilvántartott tagok száma ötven, de ennél sokkal többen rendszeresen eljárnak a rendezvényeinkre. Egyébként a Mécs László Népfőiskolának tiszteletbeli tagjai is lehetnek. Ők azok, akik átlagon felüli munkájukkal hozzájárulnak a népfőiskola célkitűzéseinek eléréséhez.

– *Milyen tevékenységet fejt ki a népfőiskola?*

– A népfőiskola első rendezvénye az I. Mécs László

Mécs László a párizsi Sorbonne-on

(Pesti Napló-fotó, 1935)

Emléknap volt, melyet azóta rendszeresen minden évben megrendezünk Királyhelmecen. Az emléknap egyetlen feladata, hogy méltóképpen ápolja *Mécs László* papköltő emlékét, aki tizenegy évet töltött a városban. Legszebb költői korszakát Királyhelmecen élte meg, s még ma is élnek olyanok, akik személyesen ismerték. Az emléknap volt '91-ben a legjelentősebb rendezvényünk, '92-ben az iskolák, óvodák munkatársainak szerveztünk előadásokat. Előzőleg kérdőívet küldtünk az alapiskolákba és az óvodákba. A pedagógusok és az óvónők feltüntették, milyen témájú előadásokat szeretnének hallani. Különféle módszertani, pszichológiai előadásokat, író-olvasó találkozókat szerveztünk. Egy angol családsegítő hálózat pszichológusnője járt nálunk. Több rendezvény társszervezői voltunk. Nagyon jó a kapcsolatunk a Csemadok Királyhelmeci Járási Választmányával és a helyi művelődési otthonnal.

– *Milyenek a terveik a közeljövőre vonatkozóan?*

– Rengeteg tervünk van. Szeretnénk továbbra is szakmai előadásokat, továbbképzéseket, író-olvasó találkozókat szervezni. Folytatjuk a Mécs László Emléknap megszervezését. 1991-ben kezdtük kiadni a népfőiskola újságját, a Helmeci Mécsest. Ebben tájékoztattuk a tagságot a népfőiskola tevékenységéről, ápoltuk Mécs László hagyatékát, felvállaltuk a helyi költők, írók, képzőművészek munkáinak bemutatását. Ez a kiadvány havonként jelent meg. Pillanatnyilag gondok vannak az újság kiadása körül, de a kiadást mindenképpen folytatni fogjuk, esetleg nem havonta fog megjelenni, hanem kéthavonta, vagy negyedévenként.

A népfőiskola két évvel ezelőtt megpályázta a magyarországi Művelődési és Közoktatási Minisztérium határokon kívüli könyvkiadást segítendő pályázatát. Így a királyhelmeci önkormányzattal karöltve sikerült 1993 májusában kiadni *Bogoly János* Királyhelmecről és környékéről, annak természetrajzáról és történetéről szóló könyvét. Tavaly két könyvre nyertünk támogatást, s bízunk benne, hogy ezek a könyvek – amelyek szintén erről a térségről szólnak majd – a közeljövőben napvilágot látnak.

Kamoncza Márta

Költő, fehérben és kékben

A hajdani számos *Mécs László*-rajongó után napjainkra igencsak meggyérült Mécs-olvasók köre. Vajon mi őriz magában érvül ez a tábor Mécs költészete mellett? Hiteles-e a minőség, a maradandóság védelmében előadott szóbeli indoklás? Mert írás Mécs Lászlóról, *Rónai György* elkötelezett tanulmányát kivéve, nemigen jelent meg, legföljebb egy-egy rosszalló, jegyzetszerű dünnyögés.

Az én apródiák generációm már azokhoz tartozott, akik József Attilát vállalták a költészet abszolút mércéjeként, de még olvastuk Mécset. Volt köztünk, aki rajongott érte. Én magam nem, bár *A királyfi három bánata* című híres vers sorait esztendőkig tudtam fejből, csak később zavart, hogy alapjában ez a vers is az ismert Mécs-közhelyekre épült, s a másik népszerű, *A kiránduláslás elmaradt* című verset a költő éppen ott rontja el, ahol kiteljesítési szándéka a legnyilvánvalóbb: ott válik egyszerű tanmesévé. Nekem lett volna személyes okom is, hogy a rendi iskolában, osztálytermünk falán függő Mécs László-fényképre eggyel többször odapillantsak, hiszen én eleven megtestesülésében láttam őt, ott játszott, szavalt, szerepelt teljes átéléssel azon a kisvárosi emelvényen, amely elé engem, gyermeket, a véletlen vitt el apátsági szobalány unokatestvérem személyében, aki ugyancsak gyermek volt még, s a költő megajándékozta két belépőjeggyel. Arra is emlékszem, amikor erősen hangutánzó előadásmódban recitálta *A Mindenség balladája* című verset. Én hirtelen félni kezdtem s közel jártam a síráshoz. Bámultam azonban gyönyörű fehér-kék szerzetesi ruháját, megbabonázva férfias, magabiztos modorát — s valamiféle szorongás, vagy nem is tudom, mi, még diákkoromban is elhallgattatta velem ezt az élményemet társaim előtt. Mécs fényképe alatt a költő keze írásával a *Meteor* című vers utolsó négy sora állt, a versszak kiegészítéséül a lendületes névjegy. „Egy ismeretlen, ősi fényű / örök titoktól elszakadtan, / küldöncnek jöttem s eltűnök majd, / ha üzenetem általadtam."

Titokzatosságnak túlfűtött kis irodalomrajongók számára ez elég is lett volna, de mondom, mi már az a korosztály voltunk, amely József Attilához szegődött.

Kalász Márton

ÖTÁGÚ SÍP — MÉCS LÁSZLÓ SZERDA, KOSSUTH 14.05

14.05: Ötágú síp

Irodalmunk a határokon túl

„Amerre én jártam, kövek énekeltek..."

Mécs László

Kalász Márton előadása. Km.: Lukács Sándor és Papp János. Szerkesztő: Kulcsár Katalin. Rendező: Bognár Mónika

(Cikk a 3. oldalon)

Új Magyarország 94. VII. 5.

AJÁNLÁS NOBEL-DÍJRA

Watson Kirkconnell professzornak, a kanadai akadémia tagjának, a Kanadai Írók Szövetsége volt elnökének, Mécs László versei angol fordítójának beadványa a Svéd Akadémiához

A Svéd Akadémia
T. Nobel Bizottságának
Börshuset, Stockholm,
Svédország
1972. január 20.

URAIM,
Tisztelettel előterjesztem Mécs László kiváló magyar költőt az 1972. évi irodalmi Nobel-díjra.

Mécs László egész életében az idealizmus és béke bajnoka volt, aki ezt monumentális költeményekben nagy képzelőerővel juttatta kifejezésre. Művei azonban az utóbbi 30 év alatt (1941–1971) nem jelenhettek meg Magyarországon kötetben, mert elő-ször a nemzeti szocialista, később pedig a kommunista rezsimek tilalma alá esett. Ez a tilalom végre a múlt évben megszűnt, amikor a budapesti kormány megengedte, hogy válogatott költeményeit (1923–1968) a budapesti Egyetemi Nyomda kinyomhassa. A köteteket három nap alatt elkapkodták Magyarországon, ahol a költő rendkívül népszerű. Szerencsére a New Yorki Állami Egyetem égisze alatt működő Magyar Művelődési Alap rendelt példányokat Amerika részére.

Rónay György, kiváló költő, harminc oldalas bevezető tanulmánya teljes mértékben rehabilitálja Mécs Lászlót. Rónay kimutatja, hogy Hitler kormányának budapesti nagykövete a magyar kormánynál tiltakozott a Hitler-ellenes költemény miatt, amelynek címe „Ima a Nagy Lunátikushoz" (megjelent 1942. januárban). A náci kormány a költő kiadatását kérte, aki talán elpusztult volna Dachauban. A magyar minisztertanács megdorgálta a költőt és törvényes eljárást indított ellene, amely sohasem fejeződött be.

1945 után a sztalinista kormányok alatt Mécs kénytelen volt bujdosni a pannonhalmi kolostorban. Mikor felfedezték, a sztalinista idők legrosszabb éveiben három évi börtönt szenvedett 1952 és 1956 szeptembere között. Ekkor kiszabadult, de semmit sem tehetett közzé a múlt évig, amikor a kormány megengedte a fentemlített 1971 évi kötet megjelenését.

Mécs László kétségtelen hírneve és népszerűsége vezetett a jelenlegi enyhüléshez. De az 1971 évi kötet kiadása aránylag kevés példányszámban engedélyeztetett. 1972-ben a költő verseinek több idegen nyelvű fordítása került kötetben kiadásra. Mécs a nép költője egyetemes keresztény életfelfogással. A magyar Walt Whitman-nek lehetne nevezni ekuménikus krisztusi szellemben. Megérdemli a Nobel-díjat.

(Hamar Imre szíves közlése nyomán)

Rónay László:

A visszahívott Mécs László

Vannak költők, akiket menthetetlenül elfelejtünk. Sokféle oka lehet ennek. Megváltozott ízlésünk, lustaságunk, időhiányunk, vagy egyszerűen az, hogy nincs, aki figyelmeztessen jelentőségükre. És vannak – e században nem is kevesen –, akiket erőszakkal igyekeznek elfeledtetni. Közéjük tartozik a most 100 éves Mécs László.

Pedig abban a legendás versgyűjteményben, amelyet Babits Mihály állított össze 33 költő száz verséből, az 1932-es Nyugat-kiadta *Új anthológiá*-ban, még jelen volt. Igaz, egyetlen versével, de ne feledjük, József Attilát is csak kettővel szerepeltette a válogató. De együtt volt azokkal, akiket számon tartottak az új generáció jellegzetes képviselői között, akik addig nem ismert színekkel, hangokkal gazdagították a század líráját. Babits hangsúlyozta is egyúvé tartozásukat, amikor ezt írta: „Egyek ők mind, noha van közöttük úrfiú és béresek sarja, pap és forradalmár, keresztény és zsidó: egyek legalább minden igaz és mélyről jött szavukban, egyek az egyszerű és ősi érzések kultuszában, a cikornyák és külsőségek megvetésében, a szegénység szeretetében, a szabad természet mély átérzésében, melyhez hasonlót elődeiknél hiába keresnénk; egyek az emberiség és szeretet szent álmaiban, egyek a magyar lírai érzésvilág egy új hullámában."

A hernádszentistváni tanító fia minden volt, csak nem úrfiú. Az antológiában ő volt az egyedüli pap. Premontrei szerzetes, előbb nagykaposi, ekkor már királyhelmeci plébános, és nem mellékesen, e kor kétségtelenül legnagyobb tömeghatást elért lírikusa.

A népszerűség, a közkedveltség nem feltétlenül pozitív minősítés. Mécs László azonban vajmi keveset törődött azzal, mit írnak róla a kritikusok. Nem is nagyon maradt ideje a személyről szóló, verseskönyveit méltató vagy támadó bírálatokat olvasni, hiszen papi szolgálatának teljesítése mellett folyvást úton volt, azoknak meghívásait teljesítve, akik hallgatni akarták bámulatosan beleérző szavalatát – sosem tanult verset előadni! –, vagy abban reménykedtek, hogy a költő megjelenése a város vagy a község lakosainak pénztárcáját is megnyitja, hiszen az ünnep – Mécs László mindenüvé odavarázsolta a költészet ünnepét – nyitottabbá és akadozóvá teszi a szíveket. Egy alkalommal úgy nyilatkozott: tudatában volt annak, hogy nagyon sokszor anyagi célból hívták meg, mégis ment, mert jelenlétével segíteni akarta a nemes célok megvalósítását, s be akarta bizonyítani hallgatóinak, hogy a szomorú korban is érdemes egymást és Istent szeretniük.

Mécs László költészetének sok fontos vonására mélyen igaz, amit Babits az új lírikusok jellemzéséül mondott. Egyik korai versében már egyértelműen megfogalmazta költői célját: *„Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld."* Ehhez a programjához mindvégig hűséges maradt. Az irodalomban is, magánéletben is megvetette a „cikornyát". Bár szívesen látott vendége volt a szalonoknak, mindig hallani vélte a kinti szegények sóhajtását, s igazán közöttük járt-kelt otthonosan.

Mindenkihez akart szólni, minden hallgatójához közvetíteni az evangéliumi jó hírt. Hatást azzal ért el, hogy szándékosan kerülte „a szobaköltészet finomságait". Rögtön versei kezdetén széles ecsetvonásokkal megrajzolta azok fő motívumát, a versvégeken pedig némiképp tanító jelleggel, a jövő felé tekintve foglalta össze mondanivalóját. Még legsúlyosabb éveiben is a remény elvét hangoztatta. Nem véletlenül érezte magát vándorló elődje, Tinódi Lantos Sebestyén leszármazottjának, tudatosan vállalta Isten igricének szerepét és küldetését.

Bár népszerűsége óriási volt, s rengeteget használt a költészet el- és befogadásának, szerepét mégsem nevezhetjük hálásnak. Méltatói kétségkívül joggal tették szóvá, hogy költeményei nem mindig kidolgozottak, sokszor bízta rá magát gondolatai spontán áradására, ezért verseinek egy része fésületlen maradt. Túl könnyen írt. Bárki kért tőle emléksorokat, készségesen teljesítette kívánságát, ezért aztán sok az alkalmi műve. Mégis elválaszthatatlan része az egyetemes magyar irodalomnak. A Nyugat második nemzedékével rokonítja egyszerűsége, a népi költőkkel szociális érzékenysége, a szegények iránti figyelme és szeretete. Az ő verseire is jellemző a természettel létesített bensőséges kapcsolat, amelyet Babits az akkori fiatalok egyik legfontosabb újdonságának mondott.

Az 50-es években azért szenvedett börtönbüntetést, mert illegális iratokat terjesztett. A verseit. Költő a börtönben, mert verset ír, s azzal fizet befogadóinak jóságukért – jellegzetes 20. századi találmány. Mint ahogy az is, hogy valakit a meggyőződése és a hite miatt ki akarnak iktatni az irodalom köztársaságából.

Mécs László 100. születésnapja ünnepe volt a szlovákiai magyar irodalomnak, melynek egységéért annyit fáradozott élete során. S talán arra is alkalmat szolgáltat, hogy életművével szembesülve mi is visszapereljük őt a méltatlan feledéstől.

Czigány György:

Megszépül minden, ha valakié...

Első diák-verseim írása idején, 1942-ben karácsonyi ajándékként kaptam Mécs László világoskék borítású vaskos kötetét, addig írt összes verseit. Tizennégyévesen ámulva olvastam az áradó bőségű, képekkel, hasonlatokkal túlzsúfolt költeményeket, s ha sok mindent nem is értettem bennük, ez a sodró lendület, a költői szó romantikus zenéje mélyen felkavart. Szerettem volna én is ilyen verseket írni. A titokzatos szimbólumok szépségét később Adynál leltem meg, tömör és pontos, szűkszavúságukban tökéletes darabokban. Kamaszkoromra „hűtlen" lettem Mécs Lászlóhoz: láttam, hogy lendülete sok fölösleges törmeléket is hordoz; eredeti kép, gondolat meg a közhelyszerű, a banális gyakran keveredik, együtt van verseiben. Persze még sokáig csengett bennem: a „csak anyám tudta, hogy királyfi vagyok" dallama; a Mécs László-slágerek, melyek érzékeny szívű nagybátyámat mindig megkönnyeztették. Mert minden esetlegességen túl, a Mécs-versek őszintesége (Petőfi és Ady hagyományok kissé könnyű kézzel folytatott teatralitása) hatásos volt, szinte könnyűzenei értelemben vált divatossá, élménytadóvá sokak számára.

A háború után egyre nehezülő esztendőkben, a Bakonyban bújkáló költő kéziratai titokzatos úton terjedtek, s így jutott el hozzám is a Krisztinavárosba egy halovány, második indigós példány abból a népdalszerűen egyszerű, szép versből, mely egy falusi tehén példájával a gazda büszkeségével és örömével szól arról, hogy megszépül egy állat is, egy táj, otthon, egy lány, ha valakié... Megszépül az ország is, ha valakié. Ha a miénk. Ez a költői üzenet visszatérített Mécs Lászlóhoz, az öregedő költőhöz. Immár hiteles hűséggel.

Szabó Ferenc S. J.:

MAGYARORSZÁG 1995. FEBRUÁR 25.,

VÁR AZ ISTEN CSENDESSÉGE

Mécs László – a papköltő

Az *Aranygyapjú* című versválogatás első kiadását ismertetve ezeket mondtam a Vatikáni Rádió magyar adásában (1972. január 29-én): „... Tudjuk, hogy harminc zaklatott év, sok igazságtalanság, börtön, szenvedés új témákat, új színeket adott Mécs költészetének. Nyelve, stílusa egyszerűsödött, részben a népdalok ritmusához tért vissza. De lényegében a pannonhalmi magányban, élete őszén tilinkózó Mécs hangja ugyanaz, mint egy régi tavaszon piros harangszívét kongató, útrakiáltó apostolé. Üzenete is ugyanaz: örök, mint a Hegyi beszéd!"

Pár évvel ezután hazalátogattam, és felkerestem a pannonhalmi Szociális Otthont, ahol több rendtestvéremmel és más szerzetessel együtt Mécs László életének utolsó szakaszát töltötte. Ebéd után P. Tüll bemutatott Mécs Lászlónak. A folyosón sétálva beszélgettünk. Hallotta, hogy a Vatikáni Rádióban megemlékeztem róla, megköszönte. Érdeklődtem, hogy továbbra is ír-e verseket. Amikor találkozásunk elején megszólítottam: „Atya!" – megállt, megfogta a karomat és így fordult hozzám: „Ne szólíts engem atyának! Mondd, hogy Méltóságos Úr, vagy Laci!" Így lett nekem Laci bácsi.

Ifjú koromban, amikor már felvettem a kapcsolatot Harsányi Lajossal és Tüz Tamással (akik kedvesen biztatták az érettségiző diákot a verselésre), egyik költő barátommal sokszor vitatkoztunk, ki a legnagyobb a [illegible] Harsányi, Mécs, Sík?... Hozzám talán Sík Sándor állt legközelebb, bár nagy lelkesedéssel szavalókórusban előadtuk Mécstől a „Szegény emberek"-et, vagy deklamáltuk: „Én, Mécs, Isten szavának trombitája..." Szerettem a „Királyfi három bánatá"-t is, meg a „Vadócba rózsát oltok"-at. Valójában azonban Tűz Tamást tartottam az ígéretes nagy „papköltőnek". Puszta Sándort később szerettem meg, amikor már leegyszerűsödött, tömör lett, nem pózolt és papolt.

Mécs Lászlót annakidején (1933-ban) Illyés Gyula keményen bírálta a *Nyugat*ban. Főleg a retorikát, az Adyt utánzó pózolást vetette szemére. Rónay György az *Aranygyapjú* bevezetőjében joggal állapította meg: „egyszerre igazságos és igazságtalan, egyszerre egyetértést kiváltó és vitára ingerlő írás". És a „rehabilitálók" (Szalatnai Rezső, Fábry Zoltán, valamint a „Mogorva jegyzetek"-et író Vas István) gondolatait továbbfűzve, Mécs költői művét méltatva Rónay igyekszik tárgyilagos „mérleget" készíteni. (Ezt tette Pázmány és Prohászka ébresztésével is!)

Hogy Mécs László fiatalon – szavalókörútjai sikerétől is tüzelve – gyakran a pódiumnak, illetve az éljenző közönségnek is írta verseit, ez tagadhatatlan. „A dobogó felé kacsint, amikor ír", bírálja őt Kárpáti Aurél. Vas István pedig azt nem akarja megérteni, hogy-hogy olyan elismerő, az ő nemzedéke által annyira tisztelt mester, Paul Valéry véleménye Mécs költészetéről: „Papi jellege – írta Valéry – nem akadályozza meg erőteljes személyiségének kifejlődését, és hite együtt él azzal a csodálatos érzékenységével, amely befogadja és nagyszerű művekben visszaadja a földi élet minden erejét és szépségét..." Vas, jóllehet megengedi, hogy Mécs a tömeghatásra is figyel, igyekszik („Mogorva jegyzetek": *Kortárs*, 1969. július) rehabilitálni Mécset, miként utána Rónay. Túlzottan általánosítónak és Méccsel szemben is igazságtalannak tartjuk Kárpáti Aurél kritikáját, aki a „papköltők" irodalmilag legkárosabb hagyományának tartja azt a retorikát, amelyet a prédikáló, didaktikus, tanulságot levonó szónokiasság jellemez.

Egyrészt retorikát találunk (pózt is!) Adynál is (ami persze nem mentség Mécsnek), de még Illyés vagy Kassák vagy Váci Mihály költeményei között is akad ilyen. És az Illyés által mintaként emlegetett francia katolikus költőknél is jelen van a barokkos retorika (pl. Claudelnél), vagy akár a fiatal Pierre Emmanuelnél, vagy Aragonnál... Tény az is, hogy Mécs költészete Pannonhalmán egyszerűsödött, mégha továbbra is megmaradt a barokkosan elbeszélő, allegorizáló stílusa. Tulajdonképpen akár pap, akár nem a költő, a lényeg az, hogy igazi műalkotást hozzon létre, hogy a lírai én túltengése nélkül őszintén valljon a létről, emberről, Istenről. Lehet civil költő is „igehirdető", tanúságtevő, a „megtestesült Ige szolgája", ahogy Emmanuel mondta Péguyről; és ha pap ír költeményeket, nem szükséges okvetlenül „papolnia", szónokolnia, mert ha egyszerűen a szépségről dalol, ha a lét titkaira nyit rá, ha „megnevezi a dolgokat", amint Rilke írta a Kilencedik duinói elégiában, szinte „papi" hivatást gyakorol. „A nagy költészet a Védák himnuszától Szent Ferenc Naphimnuszáig: dicséret" – írja Paul Claudel. Ebbe az istendicséret-óceánba simul bele Claudel költészete, és valamiképpen ide tartozik pl. Weöres Sándor teremtésdicsérete, vagy papköltőink istendicsérete is. Ez utóbbiaknál fejlődést tapasztaltunk: Tűz Tamásnál vagy Puszta Sándornál jelentős és gyors ez a fejlődés. Sík Sándornál, Harsányi Lajosnál és Mécs Lászlónál lassúbb. Ritkán – különös kegyelem folytán – jut el a pap a misztika és a költészet olyan harmóniájára, amilyet Keresztes Szent Jánosnál látunk.

Mécs László a gyémántmisei ünnepélyen – Pannonhalma, 1978. október 8.

Mécs László pannonhalmi versei a hatvanas években az egyszerű, gyermeki hit kifejezései (Levél a mezők liliomaihoz, Séta a kórházi kertben, Az Isten ösvényei...)

Egészen spontán bomlik ki a látvány kozmikus látomássá a „Vidám Park télen" című versben (1964). Benne van az emlékezés a hajdani ifjúságra, de egyben a világ, a mindenség értelmének allegóriává terebélyesedő hamleti töprengése:

...Hullámvasúti pálya
vázát szél rángatja.
Hátulról nézve: csontváz;
rajta szél zúg, varjú kontráz.
Sehol jaj, kéj-sikoly; fent-
lent hó; halott, komor csend.

❄

A csillag sorsa: nemlét,
míg ember rája nem lép.
Ilyen volt a vén Föld itt.
Mert emberben kezdődik
a világ és az ember
kezdődik az Istenben!

És a Tessier sugallta két kiáltás, a születés és a halál közti létről szól a „Vissza a csendbe!". Íme a zárószakasz:

...Most a Föld: bolondok háza.
Lovam lassít, nem cifrázza.
Jajt kiáltok. Itt a vége
minden zajnak. Örök béke
Ős-csendjébe készülődöm.
Vár az Isten csendessége

TŰNŐDÉS A HÉTRŐL

Mécs László időszerűsége

Fényi Ottó, akinél senki sem tett többet a premontrei rend életben tartásáért, sokat tett annak érekében is, hogy rendtársa, *Mécs László* költészetét ne borítsa el a feledés. Gödöllői perjelként meg-megismételte azt a kívánságát, hogy ki kellene adni olyan válogatást, amely Mécs legnépszerűbb költeményeit tartalmazza. Halála után vágya valóra vált. A tihanyi bencés apátság kiadásában a Mécs-lírát kitűnően értő és ismerő *Korzenszky Richárd* perjel gondozásában megjelent a válogatás, amely kétségkívül reprezentatív gyűjtemény, méltó emléket állít a költőnek, s ami talán még fontosabb: hozzáférhetővé teszi legszebb verseit. Azokat is, amelyek annak idején „sikerszámok" voltak a szerző elbűvölő előadásában, és azokat is, amelyek pannonhalmi magányában íródtak: költészetének abban a korszakában, amikor a zajos sikerek elmaradtak, s alkalma volt elmélyülni, mérlegre tenni emlékeit, szembesülve az öregség fájdalmával és örömével.

Az alapkérdés: vajon csak azok körében hat-e ma is Mécs László, akik annak idején – nyugodtan mondhatjuk – rajongtak érte, vagy a líra formanyelvének változása sem hatálytalanítja kisugárzását? Napjainkban két irányzat jelent meg az irodalom szerepének értékelése kapcsán. Az egyik szembeszáll a műalkotások antropomorf kifejezésmódjával, azaz másodlagosnak, elvetendőnek nevezi emberi vonatkozásait, a másik éppen fordítva. Mécs László költészete szorosan kapcsolódik az ember legbensőbb érzésvilágához, indulatosan és csüggedten figyelte a történelmi változásoknak az életre gyakorolt hatását. Három ideál vezette: a részvét, a hit és a szeretet. Az elvont irodalom barátainak ezek az érzések mit sem jelentenek, de az emberiség mai állapota pontosan mutatja, mekkora szükség van (volna) rájuk, ami végső soron azt is jelenti, hogy Mécs László lírája nem avult el, aki ezzel a célkitűzéssel lépett be az irodalomba: „Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a Föld", az példánk és kísérőnk maradhat. (Mellesleg a jeles prózaíró, *Kolozsvári Grandpierre Emil* a magyar líra legszebb mondatának nevezte ezt a képet.) Teljes mértékben igazat adhatunk a bevezetést jegyző Korzenszky Richárdnak és a premontreiek kormányzó perjelének, *Ullmann Péter Ágostonnak*: „Verseiből... továbbélnek azok az alkotások, amelyek segítenek eligazodni ennek a világnak ma is jelen lévő útvesztőiben. Mert: *Ha a mérték tönkrement, / senki, semmi meg nem ment* (Bakonyi látomás)."

Nemrégiben versgyűjteményt állíthattam össze huszadik századi katolikus költők műveiből. Mécs Lászlót újraolvasva örömmel és meglepetéssel tapasztaltam meg, mennyire frissek legjobb művei, milyen sokoldalúan jelenítette meg a hittel átszőtt ember érzésvilágát. Ösztönös lírikusként kezdte pályáját, elsősorban közvetlenségével hatott, s már ekkor jellemezte az a képessége, amellyel az emberi egzisztencia legmélyére hatolva a hívő ember számára érvényes magatartásmintákat fogalmazott meg:

Felelős vagy! Meg kell mondjad,
van-e Isten, nincs-e Isten?
Bűn-e, hogyha erre lépsz,
vagy erény-e, ha arra lépsz?
Isten-szó-e a Biblia a búvároknak vezérkönyve,
– vagy legenda-gyűjtemény csak,
rébusz-rejtő régi férc?

(De profundis)

Ez a kiragadott négy sor is bizonyítja, hogy Mécs költészete óriási erővel hangoztatja az ember személyes felelősségét. Nem belenyugvó, lanyha magatartást hirdetett, hanem elkötelezettséget, harcot az igazság képviseletében. Nem kétséges: olyan életformát, amely ma is időszerű. Az egyetlen igazság birtokosaként sosem védekezett, nem szorult lövészárokba. Magasra emelte a hit zászlaját, s alája gyűjtötte azokat, akik a nehézségektől sem riadnak vissza, vállalják a meggyőződésük képviseletét, mert tudják, hogy a sötétségbe is bevilágíthatnak:

Vagy legalább is, mint a Nap,
melyet elnyelt az alkonyat,
de a legbúsabb éjben is
világít még a gyöngyvirágban,
a liliomban, mécsvirágban.
Az életünk olyan tünékeny,
Ó szent fényt volna hagyni jó!

Az öregedő, az irodalomból kitaszított költőtől is van mit tanulnunk. Elsősorban azt, hogy a vágyainkat, meggyőződésünket erőszakkal sem korlátozhatják, hiába látszik veszve minden, hiába zárják el előlünk a messzeségbe vivő utakat, a gondolatok hídján eljuthatunk az ómega pontig:

Vágyam, csizmám megkötötték
pókhálókkal senki-törpék.
Menni kéne! Ezer út van
– s itt rekedtem Liliputban.

Se tova, se té! Nem visz mán
mesékbe a piros csizmám.
Örökségem verik dobra,
s én nézem, mint bánat szobra.

Vagy topogok egyhelyt körbe,
mint pányvás ló mindörökre.
Szívem szállna, mint a darvak,
s vágyon, csizmán könnyes harmat.

(Piros csizmán őszi harmat)

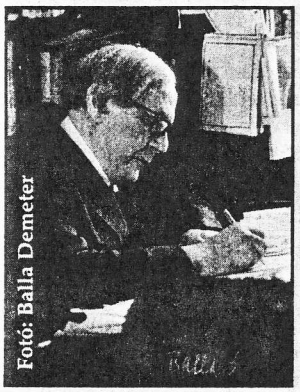
Aki ezeket a fájdalmas gondolatokat ilyen elhitető szépséggel fogalmazta meg – nagy költő!

Erőforrásunk lehet öröksége.

Rónay László

Czigány György

Tíz mondat Mécs Lászlóról

Fotó: Balla Demeter

Első diákverseim írása idején, 1942-ben karácsonyi ajándékként kaptam *Mécs László* világoskék borítású vaskos kötetét, addig írt összes költeményét. Ámulva olvastam az áradó bőségű, képekkel, hasonlatokkal túlzsúfolt verseket, s ha sok mindent nem is értettem bennük, ez a sodró lendület, a költői szó romantikus zenéje mélyen fölkavart. Szerettem volna én is ilyen verseket írni. A titokzatos szimbólumok szépségét később *Adynál* leltem meg, tömör és pontos, szűkszavúságukban tökéletes darabokban. Kamaszkoromra „hűtlen" lettem Mécs Lászlóhoz: láttam, hogy lendülete sok fölösleges törmeléket is hordoz, eredeti kép, gondolat meg a közhelyszerű, a banális gyakran keveredik, együtt van verseiben. Persze még sokáig csengett bennem a „csak anyám tudta, hogy királyfi vagyok" dallama – a Mécs László-slágerek, melyek érzékeny szívű nagybátyámat mindig megkönnyeztették. Mert minden esetlegességen túl a Mécs-versek őszintesége (a *Petőfi-* és Ady-hagyományok kissé könnyű kézzel folytatott teatralitása) hatásos volt, szinte könnyűzenei értelemben vált divatossá, élményt adóvá sokak számára.

A háború után egyre nehezülő esztendőkben a Bakonyban bujkáló költő kéziratai titokzatos úton terjedtek, s így jutott el hozzám is, a Krisztinavárosba egy halovány, második indigós példány abból a népdalszerűen egyszerű, szép versből, mely egy tehénke példájával, a falusi gazda büszkeségével szól arról, hogy megszépül az állat is, az otthon, a lány is, ha valakié... Megszépül minden, az ország is, ha valakié: ha a miénk! Ez a lírai üzenet visszatérített Mécs Lászlóhoz, az öregedő költőhöz, immár hiteles hűséggel.

„ÚJ EMBER"

Mécs Lászlóra emlékeztünk

A hódmezővásárhelyi Károlyi-házban *Fényt hagyni* címmel emlékműsort rendeztünk november 12-én este. Mintegy negyvenen jöttek el, főleg az idősebb korosztályból, akik még a negyvenes években ismerték meg és terjesztették – néha már csak titokban – *Mécs László* verseit. Volt, aki személyesen is hallotta szavalni; volt, aki fölolvasta sorait, amelyet a pap költő maga írt be az általa őrzött emlékkönyvbe. Az idézet így szól: *Magyarország, mint család, / Az egész emberiség, mint még nagyobb család, / Mennyország, mint végtelen család, / s én is ott legyek!* (Mécs László (1942. – június)

A költő életútjának rövid ismertetése után tizennégy költeményét olvasták fel a közreműködők: orvos, tanár és diák. Szerepelt köztük a *Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld*, a *Vád- és védőbeszéd*, az *Anya kell*, továbbá *A királyfi három bánata*, a *Fényt hagyni magunk után*, és még sok más szép költemény.

A műsort – egy orvosnő és két diáklány közreműködésével – *Vivaldi, Schubert, Schumann, Mozart* és *Bach* művei tették még színesebbé.

Mécs László valóban fényt hagyott maga után tartalmas és gyönyörű költeményeivel.

„ÚJ EMBER" 2008. XI. 30

Horváth Istvánné
Hegyi Éva

RÖVIDEN

Mécs László-szavalóverseny

■ J. Á.

A Pápán tevékenykedő Boldog Jövőnkért Alapítvány március 25-én, szombaton hatodik alkalommal rendezi meg Mécs László-szavalóversenyét. A premontrei rendi költő-szerzetes szellemi hagyatékának ápolásával és népszerűsítésével foglalkozó szavalóverseny a hagyományoknak megfelelően idén is ifjúsági és felnőttkategóriában várja a jelentkezőket. A szellemi tornát a pápai Arany Griff Hotelben tartják.

1994. V.

MÉCS LÁSZLÓ, A KÖLTŐ

„Vissza a csendbe”

A hetvenes évek elején, amikor személyesen megismertem, mély csend honolt körülötte, s ezt alig törte meg az Ecclesia kiadó által akkoriban nagy nehézségek közepette megjelentetett válogatása, az Aranygyapjú, a háború után első itthon kiadott kötete. Mécs László Pannonhalmán élt visszavonultan, türelemmel viselve a mellőzöttséget. Igaz, akkorra talán meg is szokta már; bár látogatták sokan, alkalmilag és rendszeresen is, de a hivatalos irodalompolitika nem vett róla tudomást.

WUTKA TAMÁS

Irodalmi megítélése sosem volt egyöntetű — sőt, kimondottan végletes —, ám rangját jelzi, hogy komoly elemzésekben foglalkozott vele többek között Babits, Illyés, Gyergyai Albert, Vas István, Szalatnai Rezső, Rónay György, Gaál Gábor, Bálint György: a névsor önmagáért beszél.

A századforduló előtt öt évvel született Mécs László költészetének népszerűsége a húszas években kezdett hirtelen felívelni, s ennnek egyik csúcspontja Paul Valéry csodálata, aki Mécs 1944-ben Párizsban megjelent kötetéhez írt előszót. Ez a tény önmagában sokak ellenszenvét kiváltotta; talán irigységből, talán azért, mert úgy vélték, hogy a nagy jelentőségű elismerés nem a magyar költészet értékeit leginkább reprezentáló műnek jutott. Költészetének érzelmekre ható sikere érthető: verseinek nemcsak dallama, de tartalma is magával ragadó, jó példa erre egyik legismertebb versének, A királyfi három bánatának egy részlete: „Amerre én jártam, kövek, énekeltek,/ mert az édesanyám izent a köveknek,/ szíve ment előttem előre követnek.” Érződik, hogy lelkesedése nem kimódolt, örőme, bánata őszinte és tiszta, akár egy naiv gyereké. Ő maga elkötelezett volt, tisztességesen, elkötelezett; ami kívül esett világán, arról sem szólt a gyűlölet hangján. Egyetemi évei alatt döntött úgy, hogy beáll szerzetesnek, s fogadalmát, - oha olykor nagy volt a kísértés, erős akarattal mindvégig megtartotta: „A pisztrángoktól ezt tanultam:/ sohasem úsznak ők az árral,/ de mindig szembe, mindig hősként,/ glédában és kicsit vadultan,/ rugalmasan, ragyogva, frissen,/ hol zuhatag fájdalma szisszen.”

„A papköltő” titulust nem szerette, s jogosan: éppúgy, mint a munkásköltő, parasztíró beskatulyázó, nemegyszer pejoratív csengése, rosszízű mellékízt eredményezhet, csak éppen a munkásságát nem minősíti. Persze, egy életművet a maga egészében nem is lehet így vagy úgy minősíteni; a legnagyobbként számon tartott írástudóknak is vannak olyanta soraik, akár művejk, amiket felesleges volt leírniuk. A maradandó értéket nem csökkenti, ha közben, mellette létrejönnek feledhető alkotások. Az igaztalan vádak rendszeresen visszatérő motívuma, hogy Mécs szociális érzékenysége megjátszott, részvéte felszínes. Tény, hogy nem forra-dalmárként lépett fel — ha úgy tetszik, nem felforgatóként —, békés megoldást remélt, s ehhez elsősorban természetesen Isten segítségét várja. Nem jelenti ez a világtól való elrugaszkodást; minden józan gondolkodó tisztában van azzal, hogy az emberiség egyedül boldogulásra képtelen. A költő számtalan versében tesz hitet az elesettek, a szegények, a kétkezi dolgozók mellett, s van-e reális lehetősége többettenni egy trónak, egy művésznek, mint együttérezni, s folyamatosan ébren tartani a társadalom lelkiismeretét a maga eszközeivel? 1925-ben írta e sorokat: „Estélyre hívtak az előkelők./ Az utcán gőgös, tornyos ház állt,/ ott láttam a gőrbén gubbasztó Lázárt./ Éhes volt s dalolt a kapu előtt./ Fent vígan folyt a híres lakoma,/ kínáltak borral, étellel rogyásig,/ de én hallgattam, dalol-e másik,/ míg szól a húr s ujjong az adoma./

Mint a szlovákiai magyar irodalom nagy hatású képviselője, a maga korában komoly támaszt jelentett a kisebbségi sorsban lévőknek. Természetes en nacionalizmussal is megvádolták, holott sohasem szított ellentéteket. A magyarság jövőjéért, a magyarok egymással szembeni gyűlölködése miatt érzett aggodalomnak azonban gyakran hangot ad: „Ki a betyár?/ Ki a szent?/ Magyarhonban ki a szent?/ Ha a mérték tőnkrement,/ senki, semmi meg nem ment./” A hamis beállításokat az idő rég megcáfolta, mégis érdemes idézni 1940-ben írott Sötét március című verséből: „Szabadság? Egyenlőség? Pár botornak/ ábrándja csak. Bunkós a sors ököl./ A nép ma is jobbágya a Nyomornak/ s madárijesztős öltözékű Cégnek./ Minden szabadság szabadságot öl!” Nagy vihart kavart, s veszélybe sodorta költőjét — a németek kiadatását követelték — az a vers, amely meg nem nevezetten, de teljes egyértelműséggel ábrázolja Hitlert 1942-ben: „Népek éje. Halk halálténclanton/ játszik a Hold, mint sátáni fantom./...Úgy vezet megszállott.. milliókat,/ mint ki szeni-nem-látta földi jót ad./ Európa történelme tornyán/ zeng a vér, mint víz esőcsatornán./”

Sorsát Mécs László sem kerülhette le; 1953—56 között koholt vádakkal bebörtönözték, később újra gyakorolhatta papi hivatását. Olykor enyhülni látszott a nyomás, de a rendszer gyanakvása élete végéig elkísérte. Harmóniát a természetben talál, és a játékosságban. Belső nevülete talán idős korára sem lohadt, ám későbbi verseiben már a csendes szemlélődő szólal meg: „Így élek. Se tűzhelyem,/ sem otthonom. Az a tisztem/ hogy mint vén csősz, a jó Isten/ játék-ait figyelem./”

„Vissza a csendbe”, egyik kései kötetének címe. A vers ihletője, Brudi Zsuzsa is érdemel néhány szót: a költő önzetlen segítője, ügyeinek intézője, leveleinek, kéziratainak gondozója, aki odaadó rajongással vette őt körül, amikor ezt nem nézték jó szemmel.

Tizenöt éve, hogy Mécs László visszavonult az örök csendbe; az elhallgatás csendjét nekünk, utódaiknak kell megtörnünk. A Remek kapcsolatteremtő képessége, keresetlen egyszerűsége, a zamatos borral kísért szalonnázások az apátság hangulatos kis szobájában, de mindenekelőtt derűt és kiegyensúlyozottságot árasztó lényének emléke ma is melegséggel tölt el.

MÉCS LÁSZLÓ:

Karácsonyfa-verseny

A családok közt karácsonyfa-verseny
vibrál titokban. Úgy torzonborz-nyersen

küldözgetik az erdők a fenyőket
a családjaink meglelkesítik őket

angyallal, számos csábos földi jóval,
csengővel, csillogó arany dióval

s a családokba csókosan lehel be
az ős-teremtés tiszta gyanta-lelke.

Azt mondom, jól van! Szép szerelmi erdők

küldözgetik a sok-sok százezer tőt

karácsonyfákhoz durva nyersanyagnak
s az anyakéz boldogság-csengőt aggat,

mely elkisér egy életen keresztül
és akkor is még szívrepesve rezdül,

ha búba vagy fertő-fenékre hulltunk!
Ott is csilingel karácsonyfa-múltunk.

Azt mondom, jól van! S jól van, hogy anyánk

szívárvány-álmait aggatta ránk.

Népek közt jó a karácsonyfa-verseny!
Csak menne szépen! S magasztalja versem

a vallást is, mely égi cukorgyárból
oly édességet aggat ránk, hogy bárhol

járunk: örülhet nékünk, aki lát.
Megédesülhet pár szív: bú-virág!

Vallások közti karácsonyfa-verseny:
ki nyert több szentet? Azt dicséri versem!

S ki tud több mintát: angyal- s Isten-képet

aggatni a kinoktól összetépett

karácsonyfára, kit embernek hívnak??
— Megyek az uccán, betlehemi csillag

gyuladoz bennem a lelkem fölmelegszik.
Egy kirakatnál öt gyerek veszekszik.

Egy szól: „Hát hogy lehetne nékünk
karácsonyfánk, ha nincs cipőnk, ebédünk??”

Mily józan szó, mesétlen gondolat:
minthogyha szíklát ragnak a fogak!

Gyerek-szájból mily véres átku érvek:
komor korunkról sors-szerű ítélet!

Értelme ez: Szemléld meg jól a Karsztot:
ember még ebbe ekét nem akasztott

és nem vetett karácsonyfás magot!!
A glóriás papírmasé-nagyok

nyomor-szikláin még mozdulni se tudnak
s átengedték a szántást Belzebubnak:

ő villámmal szánt s oly termést arat,
mely nem karácsony-díszi Vad-nyers marad

milliók lelke s gyújtatlan marad
millió gyertya, jóság, akarat!

A gyermek-szájból Isten intve szól:
„Vigyázz világ, ez nincs sehogyse jól!”

Emléklapra

— Rónay Györgyről —

Sokszor eszembe jut: bárcsak éltne. Mondhatják: más idők járnak, új medret vájnak, más már a líra folyása, stb.

Nem hiszem. A sallangtalan hangot ha veszni hagyjuk, magunkból veszítünk el egy darabot, és csonka szívvel ki énekelhet. A megmérettetés megtörtént itt, belül, s hogy teljes értékelés ezidáig nem készült, szégyene az utókornak. Csupa kérdőjel előttem ez a kor, amely a „modernnek lenni mindenestül” megtévesztő parancsával áll a pódiumon, haza-bölcsességet, európaiságot klabálva. A pódium deszkatalp, reped, foszlik márts, és csak a tetszetős festék villogtatja, hogy figyeljenek a szívtókre.

Felejtik az örökséget, a ravaszság volt az úr annyi éven át, amellyel elhitették: nemzet, ország egyazon fogalom, nehogy oldódjék a tudatzavar...

Ő sosem állt kötélnek. Maradt az örök Szó szolgája, akinek többet ért a belső várfok, mint a tetszetős kalandok — kalandorok homokon futó sikere. Ajtót, teret nyitott nekik a politika, s elég volt dicsőséget énekló kinrímeket faragni, márts elveznették a hatalmat a szellem ingatag „királyságában”.

Neki legfeljebb kicsi tanári szék jutott, s még számüzetés is a szolgálatból.

A vonaton dőcögve, időt rabló utazásokban, kétségekben tiszta ragyogású szikár verseit olvasgattam. Vigasztaltak, ébresztettek a dal varázsiatára és megtanultam Vejnemőjnen továbbra is köztünk jár-kel: lehetnek új varázslatok, az igazi dal nem vész el. Dalból fogant ez a nemzet is. A nép erős lelkében csenduló ének átvonul a századokon, s bár megbúvik olykor, hajnalra kelve ismét erőt gyújt erelnkben.

A gyémánt szó volt övé, a dal, a mélység. Szerűjén a rendek sora szigorú pontossággal az Egészre figyelt. Mint pásztori fuvolás etruszk mezőkön setált, de az Alföld sík határán, halál és szerelem virágzott énekében, és megértette az ember lázadását.

Angyal volt. Jelenléteben élt a Mindenségnek, és ezért nem felejtette el: a boldogság egyetlen pillanat csupán. Az „égben élt emberül”, mint Mezőt, „türhetetlen” türelemmel. Közben virágot szedett és útszélt keresztek talapzatára helyezte csokrait, este meg — remete módjára — imádságokat morzsolt és stációkról elmélkedett: a legtisztább Anya reménytelennek tűnő hivatását elemezte az élet summájaként.

Alázatos kőből volt, horaltust öntudattal belső tüzeket táplált „A temérdek gyémánt, amely lelkéből felsugárzott, nem kápráztatta el, mérlegén a Szó lemondóan mondott jóslatot: *„Saját műveim ... mint friss szobrok mögött / a serült kő, tori deszka, rom, sár / egy halom töredék.”*

Azzal is e „töredék” őrzője vagyok. Tudom, minden darabja az Egyetlen Pont felé mutat.

Tóth Sándor

Mécs Lászlóra emlékezve

Tizenöt éve hunyt el a 20. századi magyar líra egyik legizgalmasabb, elhallgattatásáig legnépszerűbb alakja. Az idősebbek ma is rajongással emlegetik, a fiatalabbak alig ismerik költészetét, működését, melynek eredményekepp számos művelődési és egyházi intézménnyel gazdagodott a szlovákiai és hazai magyarság. Az évforduló is arra int, hogy mélyebben és alaposabban dolgozzuk fel életművét. A Vigília úgy tiszteleg hajdani főszerkesztőjének emléke előtt, hogy hamarosan, karácsonyi meglepetésül megjelenteti *Anya kell!* című kötetét facsimile kiadásban, Simon András grafikával.

Rónay György

RÓNAY GYÖRGY:

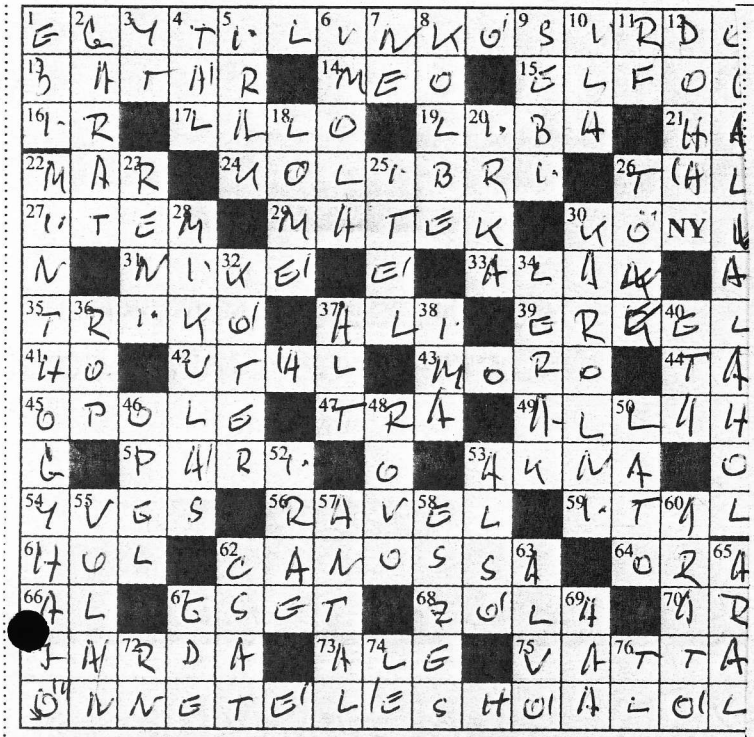
Vándorének

Úgy nézek a messzetűnt napokra,
mint a vándor ódon ablakokra,
eszébe jut: járt valaha erre,
elfogódik, meg-megáll egy percre.

Mindenik ház régi ismerőse,
s mint a gólya ismerős tetőkre,
rájuk röpül pihenni a lelke,
s mosolyog, mert könnyezni szeretne.

Feje fölött fecskecsapat száll el,
néma házak, zárt a zsalugáter,
fecskék után elindul előre,
nem maradhat, nagy út van előtte.

Megy a vándor vissza-visszanézve,
rásüt a nap alkonyati fénye,
tűnő árnya távolodó foltját
benyelik a pipacspöttyös rónák.

KERESZTREJTVÉNY

MÉCS LÁSZLÓ: TÉLI BALLADA

A költeményből idézünk két sort.

VÍZSZINTES: 1. 1. Az idézet első sora (L, Ó, O, A, O). 13. Üveges fedett hintó. 14. Minőség Ellenőrző Osztály, röv. 15. Kézre kerít. 16. Európai nép. 17. Francia zeneszerző (Eduard). 19. Háziszárnyas. 21. Kiejtett betű. 22. Foggal tép. 24. Apró madár. 26. Nagyobb edény. 27. Ugyanúgy, hasonlóképpen latinul. 29. Tantárgy diáknyelven. 30. Gutenberg óta nyomják. 32. Görög istennő. 33. Angol férfinév. 34. Atléta. 37. Török férfinév. 39. A Himnusz megzenésítője (Ferenc). 41. Hidrogén és oxigén vegyjele. 42. Ki nem állhat. 43. Tragikus sorsú olasz politikus (Aldo). 44. Tantál vegyjele. 45. Lengyel iparváros. 47. Trombitahang. 49. Mohamedán isten. 51. Tamásihoz csatolták. 53. Mesterséges gödör. 54. Francia férfinév. 56. A Bolero zeneszerzője (Maurice). 59. Szomjoltó. 61. Kérdőszó. 62. Itt vezekelt IV. Henrik német császár. 64. … et labora! (bencés jelmondat) 66. Rangjelző szócska. 67. Kázus. 68. Francia író (Émile). 70. Arrafele! 71. Gyalogjáró. 73. Világos angol sör. 75. Vékony gyapotszálakból álló egészségügyi anyag.

FÜGGŐLEGES: 1. …hal, békaporonty. 2. Beömlőnyílás. 3. Fordított kettős betű. 4. Fatális részlet! 5. Ázsiai ország. 6. Ritka női név. 7. Tiltószó. 8. Lengyel szent (Maximilian). 9. Becézett Sebestyén. 10. Jód és lantán vegyjele. 11. Rákóczi Ferenc. 12. Szívnivaló. 18. Afrikai főváros. 20. Füzet. **22. Az idézet második sora (N, G, Ö, É, H).** 23. Becézett Renáta. 25. Peres ügyben dönt. 26. Fatuskó. 28. December 6-á jön. 30. Ölelni. 32. Börtön, régies szó val. 34. Földre helyez. 36. Táncot jár. 3 Női énekhang. 38. Fohász. 40. Basz terrorszervezet. 46. Gépkocsimárka 48. Iskolai beírás. 50. Lengyel válogat tott labdarúgó (Gregorz). 52. Dies …, harag napja. 53. Figura a magyar kár tyában. 55. Kormánykerék. 57. Tévé személyiség (Imre). 58. Okos. 60 Kaszáló. 62. Öv dísze. 63. Durmoló 65. Lefolyástalan ázsiai állóvíz. 67 Palindrom férfinév. 69. Azonosak. 72 Radon vegyjele. 74. Folyadék. 76. Tab László. **BEKÜLDENDŐ:** vízsz. 1. és függ 22. **BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ:** december 20

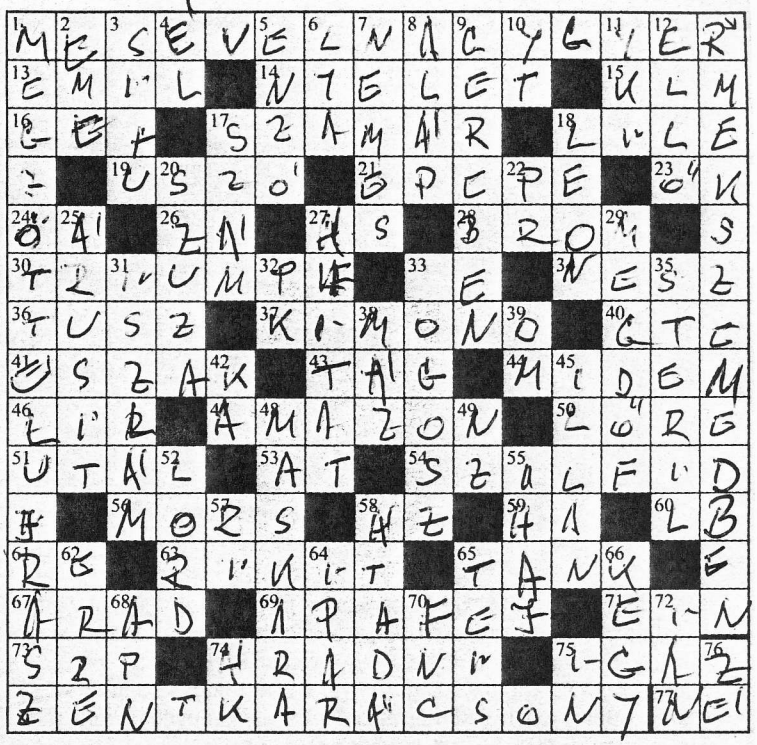
A 24-ES SZÁM REJTVÉNYÉNEK MEGFEJTÉSE: „A hátbaszúrt határ felett varjak hajhásszák a telet." **NYERTESEK:** Rátz Ottó 1117 Fehérvári út 29., Gedeon Gyuláné 1114 Fadrusz u. 12.

A nyeremény, egy Príma Torna-bérlet a Forma Stúdiótól, az Újbuda szerkesztőségében vehető át.

Nagy András

MÉCS LÁSZLÓ *Eredeti neve Mártoncsik József. 1914-ben belépett a premontreiek rendjébe, ekkor kapta a László nevet. A „Mécs" a másoknak világítani akarására utal. A két világháború közötti irodalom egyik legnagyobb hatású költője. Emberi és költői élménye a megcsonkított ország miatti szomorúság, az elesettek, megtiportak sorsa, a fasizálódó, háborúba rohanó világért érzett felelősség. A II. világháború után börtönbe került. Szabadulása után Budapesten lelkipásztorkodott. Öreg napjait a pannonhalmi papi otthonban töltötte 1978-ban bekövetkező haláláig.*

KERESZTREJTVÉNY

MÉCS LÁSZLÓ: KARÁCSONY 1921

A költeményből idézünk két sort.

VÍZSZINTES: 1. Az idézet első sora (V, G, R, S, E). 13. Férfinév. 14. Arra késztet, hogy a torkán lekülde. 15. Holland légitársaság. 16. Gyakorító képző. 17. Igavonó állat. 18. Mocsaras helyen élő, rövid csőrű madár. 19. Vízben tempózó. 21. Karinthy Ferenc műve. 23. Személyes névmás. 24. ÖÁ. 26. Százalék 25%-a! 27. Kertben dolgozik. 28. Nyugtató elem. 30. Fehérnemű márka. 33. Igekötő. 34. Halk zörej. 36. Váltságdíj reményében fogva tartott személy. 37. Hagyományos japán viselet. 40. Részben megtelik! 41. Tájékozódási irány. 43. Bő. 44. Cannes-i zenei fesztivál. 46. … Dagover, némafilmsztá 47. Harcias nőszemély. 50. Gyenge bor. 51. Megvet. 53. Asztácium vegyjele. 54. Légies, könnyed. 56. Klasszikus halál. 58. Félig ázik! 59. Feltéve. 60. Angol-szász tömegmérték jele. 61. Helyhatározó rag. 63. Környezetétől elüt. 65. Benzintartály. 67. Vértanúk városa. 69. Haver megszólítása. 71. Egy, németül. 73. Cserép páros betűi. 74. Mederből kilépni. 75. Valósághű. 77. Asszonynévképző.

FÜGGŐLEGES: 1. **Az idézet második sora (J, J, Z, T, O).** 2. Mutatószó. 3. In …, eredeti helyzetben. 4. Létezik. 5. Olasz férfinév. 6. Gályarab! 7. Kutyabőrös. 8. Mocsár, névelővel. 9. Kenderfésű. 10. Fordított kettős betű. 11. Ittrium, kálium és jód vegyjele. 12. Kölykező. 17. Mutatvány. 18. Spanyol történelmi tartomány. 20. Iráni város a Hormuzi-szorosnál. 22. Prazeodímium vegyjele. 25. Piacozik. 27. Istentisztelet. 29. Késsel szúr. 31. Egyistenhívő vallás. 32. Parancsnok, röv. 33. Az elvont világtörvény. 35. Baktériummentes. 38. Külső bevonat. 39. Országzky Miklós. 42. Kicsinyítő képző. 45. Légneművé válik. 48. Jelmez. 49. Néma néző! 52. Angol főúri rang. 55. Indulatszó. 57. Zokog. 58. Odanyújtá. 62. Felém. 64. Gazdasági ág. 65. A személyed szintén (két szó). 66. Leereszkedő jóindulat. 68. Nap betűi keverve. 70. Fluor, nitrogén és szén vegyjele. 72. Angol férfinév. 74. ÁÁÁÁ! 75. Izomkötő. 76. Kiejtett betű. **BEKÜLDENDŐ:** vízsz. 1. és függ. 1. **BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ:** december 29. Újságunk idei két utolsó (a 25-26-os szám) rejtvényének megfejtését és nyerteseinek nevét 2005. január első lapszámában közöljük.

Nagy András

MÉCS LÁSZLÓ *eredeti neve Mártoncsik József. 1914-ben belépett a premontreiek rendjébe, ekkor kapta a László nevet. A „Mécs" a másoknak világítani akarására utal. A két világháború közötti irodalom egyik legnagyobb hatású költője. Emberi és költői élménye a megcsonkított ország miatti szomorúság, az elesettek, megtiportak sorsa, a fasizálódó, háborúba rohanó világért érzett felelősség. A II. világháború után börtönbe került. Szabadulása után Budapesten lelkipásztorkodott. Öreg napjait a pannonhalmi papi otthonban töltötte 1978-ban bekövetkező haláláig.*

FORMA STÚDIÓ Budapest XI., Bartók Béla út 9. Tel.: 209-5258 www.sportkapu.hu/forma

„A magyar vágyaknak voltam a futára"

Harminc éve hunyt el Mécs László

Kevés költő van a magyar irodalomban, akivel kapcsolatban olyan heves indulatok támadtak a kritikusok körében, mint Mécs László. Harminc éve halt meg, november 11-én helyeztük testét nyugalomra Pannonhalmán, a Boldogasszony-bazilika kriptájában. Mondhatnánk, hogy élete nagyobb részét száműzetésben élte: a minden

Munkács, Ungvár, Pozsony,
Léva, Losonc vára,
a magyar vágyaknak voltam
a futára."

Él még egy generáció, akik számára Mécs László költészete meghatározó volt. Bátorított, lelkesített, s nem engedte, hogy feledésbe menjenek a legigazabb álmok. Gyerekként nem értettem, miért félhetett a min-

ízében felvidéki, jászóvári premontrei szerzetes pap, költő nem tudta és nem is akarta felejteni, hová tartozik. 1965-ben írta *Hernádszentistvántól Pannonhalmáig* című versének utolsó versszakában:

Pannonhalma mezején
a Hernádról álmodom,
s izenem neki: még nem
vagyok halott,
de örök vággyal, sóvárgással
minden dalom
feléje küldöm: így tartok
névnapot!...
Ha űz a gond, ha mar
a kétség, bánat
idegen tájon, jó Atyám,
Te tudod:
mindig siratom mind a két
anyámat:
az egyik eleresztett, a másik
elfutott!...

Örülök, hogy bencés szerzetesként személyesen ismerhettem őt, akiről gyerekkoromban szüleim meséltek. Életvidám, de nemritkán szomorú öregúr volt már. Olyan ember, aki fiatalkorában megtapasztalta a népszerűséget, öregként pedig a mellőzöttséget. Szókimondó volt, bátor. Versei nemritkán bőbeszédűek. Igazán akkor éltek és hatottak, amikor Mécs László maga szavalt: magával tudta ragadni hallgatóságát.

Mécs Lászlót költészetének legjobb ismerője, *Rónay László* így értékeli: „fehér reverendájában, kivételes előadói tehetségével azoknak a krisztusi elveknek volt a megtestesítője, melyekre az emberek szomjaztak, s amelyek meglétét a háború és az utána következő forradalmak cáfolni látszottak. Mécs László nemcsak költő volt, hanem Isten szavának gyújtó hatású trombitása."

Kóborló elődöm című versében írja:

„Kóbor lantos lettem, lantomnak
szavára
figyelt már Kolozsvár, figyelt
Patak vára,

denkori politikai vezetés ettől a felnőttként is gyermekded költőtől, akinek a legkevésbé a politikához volt érzéke. Később megértettem, hogy zavarta őket az őszinte beszéd. *Hitlerre* és *Sztálinra* ugyanúgy érthetők voltak *A nagy lunátikus* sorai.

Nem egy sora szállóigévé vált: „E fiúkért valaki felelős!" Vagy: „Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld." „Csak az anyám tudta, hogy királyfi vagyok." Sokan tudják könyv nélkül még ma is „A kirándulás elmaradt" történetét.

Érdemes volna ismét kézbe venni Mécs legjobb verseit. Mécs emberi nagyságát számomra nem a szavalókörutak népszerűsége jelenti. Találkozhattam az élettel, emberekkel megbékélő öregember tiszta tekintetével. S találkozhattam határon innen és túl olyan emberekkel, akik számára egy-egy Mécs-vers erősítést jelentett, hogy helyt tudjanak állni, és megmaradhassanak magyarnak és kereszténynek.

Vannak Mécsnek híres versei, mint például *A királyfi három bánata* vagy a *Hajnali harangszó*, a *Vád és védőbeszéd*, *A gyermek játszani akart*. Számomra a legtöbbet a *Bakonyi Látomás* jelenti, kemény, felkiáltásszerű kérdésével: „Ki a betyár? Ki a szent? / Magyarhonban ki a szent? / Ha a Mérték tönkrement, / Senki, semmi meg nem ment."

A harminc éve már a pannonhalmi kriptában nyugvó Mécs Lászlónak van ma is időszerű üzenete. Aki ebben az összezavarodott világban útmutatást keres, vegyen kézbe bátran egy Mécs-kötetet. Tiszta, igaz értékrendet talál. Nem csak az idősebbeket szólítja meg. A fiatalabbakat is hozzásegíti, hogy rádöbbenjenek, vannak magyar sorskérdések.

Korzenszky Richárd OSB
Fotó: Tálos Zoltán

Új Ember 2008. október 12.

Tűnődés a hétről

Mécs László portalanított arcképe

Bárczi Zsófia, kinek nevéhez több értékes, új adalékok és versek megismertetése fűződik, melyek lényegesen árnyalták a költőről addig kialakult képet, ezúttal *Mécs Lászlóról* írt tanulmányait adta közre a Madách-Posonium kiadásában *Szellemidézés* címmel.

Találó címválasztás: Mécset egy ideig elhallgattatták, börtönbe zárták, majd utolsó éveiben Pannonhalmára húzódva úgy vélte, hasznosabb, ha az amerikai magyarok körében keresi igazi értőit és támogatóit. Így aztán az *Aranygyapjú* második kiadása csak halála után jelent meg itthon, olyan irodalmi ízlésváltozás idején, amelyben a költő által képviselt és megvalósított versideál fölött eljárt az idő. Ráadásul életrajza, amelyet rendtársa, *Zimándi P. István* – mondjuk ki: Zimándi Pius – írt, hangyaszorgalommal szedegetve az adatokat, egyelőre lappang.

Találó a cím azért is, mert elfogulatlanul, olykor kritikusan – jogos kritikával – szembesít az emberrel. Tudjuk, Mécs László felelőtlenül tékozolta verseit, megbízottjai olyan lapoknak is juttattak belőlük, amelyeknek semmiképpen sem lett volna szabad. Részben ezekből a szerencsétlen közlésekből született az író jobboldaliságának legendája, ezért kapcsolták össze nevét a nyilaskeresztes mozgalommal.

Nehéz kiigazodni, vajon tudta nélkül lett-e a *Vigilia* főszerkesztője – ilyesmit ír egyik levelében –, vagy más volt a valóság. *Possonyi László* emlékezésében *(Tettenérés)* arról tudósított, hogy Mécs hozzájárult a névleges főszerkesztőséghez. Erre a neve és a népszerűsége miatt volt szüksége a vegetáló folyóiratnak.

Az igazsághoz tartozik, hogy némelyik Vigilia-cikk (például *Horváth Béla* siralmas antiszemita förmedvénye) miatt is őt vádolták, holott nem sok fogalma volt arról, mi jelent meg a lapban.

Mécs életművének legizgalmasabb kérdése páratlan népszerűsége. A két világháború közötti magyar irodalom igazi állócsillagaként tömegeket vonzott, s külföldi útjain is átütő sikereket ért el *(Paul Valéry*, a nagy francia író aligha véletlenül méltatta a legnagyobb elismeréssel, mint a költészet új lehetőségének feltáróját.) Közkedveltsége indulatokat gerjesztett: mindig akadtak, akik készen álltak arra, hogy „kinyírják", s ezt meg is tették. Ezzel ugyancsak aláásták tekintélyét, népszerűsége azonban 1945-ig változatlan maradt.

Nyilvánvaló, hogy Mécs lírája azért is hatott akkora erővel, mert közérthetően fogalmazott a végső dolgokról, kielégítette a mindenkiben élő transzcendentális igényt, amely mindegyik korszakban arra készteti a költőket, hogy a bennünk élő kétségeket elhomályosítva megmutassák az esendőségünket ellenpontozó reményt. Bárczi Zsófia meggyőzően elemzi a költő bűnábrázolását és mítoszfelfogásának mikéntjét, s egyebek között ez is könyve érdeme.

Kemény bírálatot mondott kora szociális érzéketlensége fölött, de – és ezt ugyancsak szemére vetették – nagyon ritkán foglalt állást politikai kérdésekben. Ezért is különösen jelentős *Hitler* ellen írt verse, a „nagy lunátikusért" való fohászkodása. Amit leírt, abból azért elég egyértelműen ki lehet olvasni politikai meggyőződését, a gazdagok egy részének közömbössége miatt felcsapó indulata pedig ma sem veszített időszerűségéből.

Bárczi Zsófia fontos részletek megvilágításával lényegesen hozzájárult Mécs László árnyaltabb arcképe megrajzolásához. Reméljük, hogy példamutató alapossága a költő összegyűjtött verseinek olvasásához is hozzásegít.

Rónay László
Fotó: Balla Demeter